

geen keus: materieel was zij in alle opzichten op Britse hulp aangewezen en het was natuurlijk een illusie te menen dat het *War Cabinet* ooit zou goedkeuren dat de Nederlandse regering van Engeland uit, zonder enige Britse bemoeienis, geheime contacten met bezet gebied zou onderhouden – een gunst die men dan ook aan andere regeringen in ballingschap had moeten verlenen. Elk streven naar onafhankelijkheid was onvruchtbaar. Trouwens, als men een helder beeld had van wat men voor Nederland wenste te bereiken en waar de Nederlandse verantwoordelijkheid lag, dan behoefden uit de samenwerking met de Britse geheime diensten geen moeilijkheden te ontstaan. BI en het BBO hebben ze dan ook niet gekend.

Wat nu de personen betreft, aan wie de regering de leiding van de geheime diensten toevertrouwd heeft: men moet begrip hebben voor het tekort aan competente krachten dat zich op zoveel terreinen in het regeringsmilieu voorgedaan heeft. Wat ondernomen moest worden, was nieuw, hachelijk en gecompliceerd. Derksema en de Bruyne hadden er niet de geschiktheid voor (van hen heeft de Bruyne uitdrukkelijk op zijn gebrek aan ervaring gewezen) en van Oorschot is zo verstandig geweest om geen leiding uit te oefenen. BI heeft aan Somer, het BBO aan Klijzing het meest te danken gehad. En van 't Sant? Er was in '40 geen ander met wie generaal Menzies, het hoofd van *MI-6*, in zee wilde gaan – wij menen dan ook dat hij terecht tot hoofd van de CID benoemd is en voelen ons, anders dan de Enquête-commissie, niet geroepen, het feit te laken dat hij met machtiging van Gerbrandy en medeweten van van Boeyen, ja van Derksema, na zijn aftreden als hoofd van de CID mentor werd van de groep-Hazelhoff. Onjuist achten wij het evenwel dat de koningin en Gerbrandy, een tijdlang gesteund door van Angeren, zich in de zomer van '42 zoveel moeite gegeven hebben, van 't Sant opnieuw tot hoofd van de door de Bruyne geabandonneerde CID te benoemen. Dat was, van de koningin uit gezien, alleszins begrijpelijk: van 't Sant was capabel (het verdient de aandacht dat hij in juli '42 als eerste gewaarschuwd heeft tegen de operaties die uit het *Plan for Holland* voortvloeiden), hij zou niets buiten haar om doen en zij achtte zijn wens om duidelijk gerehabiliteerd te worden, gerechtvaardigd – Gerbrandy had er evenwel, menen wij, op dienen te wijzen dat een Londense geheime dienst niet toevertrouwd kon worden aan de man die nog steeds secretaris was van de koningin en van wie in verzetskringen in Nederland, zij het ten onrechte, aangenomen werd dat hij onbetrouwbaar was. In juli '40, toen Gerbrandy, Dijkhoorn en van Kleffens met van 't Sants benoeming accoord waren gegaan, hadden zij door de uitspraak van generaal Menzies min of meer in een dwangpositie verkeerd en toen was ook niet bekend geweest dat 'de zaak-van 't Sant' uit het midden van de jaren '30 in bezet gebied